

علی پور وحید، حسن، ۱۳۵۰ -

موعود عرفان: امام زمان (عج) از دیدگاه عرفان / حسن علی پور وحید، - قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته الله علیه، مرکز انتشارات، ۱۳۸۵.
۴۰۸ ص. (مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته الله علیه ۲۰۲؛ عرفان: ۶).

ISBN: 964-411-133-8 ریال: ۲۸۰۰۰

فهرست نویسی براساس اطلاعات قبلی.

کتابنامه: ص. ۴۰۸-۴۰۹؛ همچنین به صورت زیر نویس.

۱. محمد بن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۶ ق. - ۲. مهدویت، ۲. مهدویت - انتظار، الف. عنوان.

BP۲۲۲/۴/ع۸م۸

موعود عرفان

امام زمان (عج) از دیدگاه عرفان

حسن علی پور وحید

مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۳۸۵

شماره ردیف ۲۰۲

شماره موضوعی عرفان - ۶

۱۳۸۴ - ۴۱

■ موعود عرفان: امام زمان (عج) از دیدگاه عرفان

- مؤلف: حسن علی‌پور وحید
- ناشر: مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- نوبت و تاریخ چاپ: اول، بهار ۱۳۸۵
- چاپ: نگارش
- شمارگان: ۱۵۰۰
- قیمت: ۲۸۰۰ تومان

-
- دفتر مرکزی: قم، خیابان شهید، کوی ممتاز، پلاک ۲۸
 - تلفن و نمابر: ۷۷۴۲۳۲۶ - ۲۵۱
 - شعبه تهران: خیابان انقلاب، بین قدس و وصال، فروشگاه مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
 - تلفن و نمابر: ۶۶۹۷۰۲۱ - ۲۱
 - شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
 - تلفن: ۲۹۳۲۳۲۸ - ۲۵۱ داخلی: ۶۲۹

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

شابک ۹۶۴ - ۴۱۱ - ۱۲۳ - ۸

فهرست

پیش‌درآمد	۱۳
فصل اول: کلیات	۱۷
ضرورت کاوش در مهدویت از منظر عرفان	۲۲
راه‌های شناخت	۲۷
برتری روش عرفانی	۳۰
تاریخچه عرفان	۳۳
عرفان عملی	۳۵
عرفان نظری	۳۹
سیری در عرفان نظری	۴۰
یک. تجلی و ظهور ازلی	۴۰
دو. عشق و حرکت حقی	۴۲
سه. جهان‌شناسی (عوالم هستی)	۴۴
چهار. خداشناسی (توحید و وحدت)	۴۵
پنج. انسان‌شناسی (ولایت)	۴۹
شش. مجاهده و ریاضت	۵۳
هفت. فنا	۵۵
هشت. شهود و مکاشفه	۵۶

۵۷	 رابطه عرفان و دین
۵۸	 انحرافات صوتیه
۶۱	 فصل دوم: خلافت الهی
۶۳	 فلسفه آفرینش
۶۳	 نظر عرفا
۷۵	 جانشینی انسان برای خداوند
۸۰	 درجات خلافت
۸۲	 خلیفه الله کیست؟
۸۳	 شماری از ویژگی های خلافت
۸۳	 یکم. منصب اختصاصی
۸۵	 دوم. خلیفه؛ اولین آفریده
۸۷	 ماجرای کربلایی کاظم
۸۹	 خروج ارتش روس از ایران
۹۱	 سوم. مقصود اصلی آفرینش
۹۲	 چهارم. خلیفه و هیأت حق
۹۴	 پنجم. واسطه فیض
۱۰۲	 ششم. اداره و تدبیر عالم
۱۰۶	 هفتم. واحد و یگانه
۱۰۶	 هشتم. میزان حق و باطل
۱۱۰	 نهم. قطب آفرینش

۱۱۲	دهم. معیت آن به آن با خلائق
۱۲۰	یازدهم. آینه حق نما و گیتی نما
۱۲۵	دوازدهم. عالم کبیر و صغیر
۱۲۸	سیزدهم. مربی خلائق
۱۳۳	چهاردهم. عالم، ظهور کمالات و اراده درونی او
۱۴۲	پانزدهم. امام زمان (عج) و نامه اعمال
۱۴۹	فصل سوم: امام زمان و اسماء الهی
۱۵۱	سخن نخست
۱۵۶	آیا اسماء الهی شماری الفاظند؟
۱۶۴	عوالم وجود
۱۶۵	عالم ذات
۱۶۷	عالم اسماء
۱۶۹	سلسله مراتب در اسماء
۱۷۰	تقسیم‌بندی اسماء
۱۷۴	جمال و جلال در ادبیات عرفانی
۱۸۱	امام زمان علیه السلام ؛ اسم اعظم
۱۸۶	درخواست اسم اعظم از امام علیه السلام
۱۸۹	فصل چهارم: تجلی و ظهور در هستی
۱۹۱	تجلی و ظهور در هستی

۱۹۴	نمرات تجلی.....
۱۹۴	یک. اولین مخلوق.....
۱۹۵	دو. وجود منبسط.....
۱۹۶	سه. حضور و سریان.....
۱۹۶	چهار. علم مطلق و حضوری.....
۱۹۷	پنج. قوام هستی.....
۱۹۷	شش. آشنایی ازلی و فطری.....
۱۹۸	امروز در و دیوار گریه می کنند.....
۲۰۰	هفت. تصرف در عالم.....
۲۰۰	هشت. قوس نزول و صعود.....
۲۰۱	نه. گذرگاه سیر و سلوک.....
۲۰۲	ده. بهشت و جهنم.....
۲۰۳	یازده. باب الله.....
۲۰۳	دوازده. صراط مستقیم.....
۲۰۴	سیزده. انبیا و امام زمان ۷.....
۲۰۶	چهارده. ملائکه و امام زمان ۷.....
۲۰۸	پانزده. تسبیح از زبان خلاق.....
۲۱۱	شانزده. سفر به «او ادنی».....
۲۱۲	هفده. فنا.....
۲۱۳	هجده. تفاوتی ظریف میان «علیت» و «تجلی و ظهور».....
۲۱۴	تجلی بیایی.....

۲۲۵	 بازتاب این رستاخیز بزرگ در ادب عرفانی
۲۲۸	 قیامت و انسان کامل
۲۳۳	 «یوم» و «لیل» از منظر عرفان

۲۳۹	 فصل پنجم: امام زمان و خلقت
۲۴۸	 جایگاه این مقال در عرفان
۲۵۱	 پاسخ یک شبهه
۲۵۲	 احادیث چه می‌گویند؟

۲۵۵	 فصل ششم: حرکت حبّی و عشق
۲۶۲	 گذرگاه صعود
۲۶۳	 قافله سالار
۲۶۶	 فنا
۲۶۷	 حیات و شعور
۲۶۹	 معشوق عالمیان
۲۷۲	 محفل عشاق

۲۷۵	 فصل هفتم: علم امام زمان علیه السلام
۲۸۳	 شبهه‌ای درباره علم امام
۲۸۴	 پاسخ
۲۸۷	 نقش امام زمان در سحر

۲۹۱	فصل هشتم: هر که بمیرد و امام زمانش را نشناسد.....
۲۹۴	بررسی محتوایی.....
۲۹۵	الف) تفسیر روایی.....
۲۹۸	ب) تفسیر عرفانی.....
۳۰۷	فصل نهم: ماه تکوین.....
۳۱۱	زیبایی امام و تلاشی کوه!.....
۳۱۴	واسطه زیبایی.....
۳۱۷	فصل دهم: انسان کامل.....
۳۲۰	تاریخچه نظریه انسان کامل.....
۳۲۳	انسان کامل از منظر مشرب‌های فکری.....
۳۲۸	دورنمایی از انسان کامل در عرفان.....
۳۳۷	فصل یازدهم: نزدیک‌تر از رگ گردن.....
۳۳۹	الف) بیان عرفانی.....
۳۴۵	ب) بیان عقلی و فلسفی.....
۳۴۶	جایگاه امام زمان علیه السلام در زنجیره علل.....
۳۵۱	فصل دوازدهم: اشراف بر عالم.....

فصل سیزدهم: کلمه تامه و معدن کلمات	۳۶۵
کلمه تامه	۳۶۸
معدن کلمات	۳۶۸
فصل چهاردهم: فنا	۳۷۳
سخن نخست	۳۷۵
مراتب فنا	۳۷۶
امام المخلصین	۳۸۱
فصل پانزدهم: هیچ عملی، امام علیه السلام را از عمل دیگر باز نمی‌دارد ...	۳۸۵
فصل شانزدهم: مقام محمود	۳۹۳
تحلیل و تفسیر	۳۹۵
پاسخ یک شبهه	۳۹۹
کتاب‌نامه	۴۰۱

پیش درآمد

کاروان «مهدویت» راهی دراز و پر نشیب و فراز پیموده است. از میانهٔ ادوار و ادیان گذر کرده، اکنون در منزلگاه قرن حاضر - که عصر سرخوردگی و سقوط اخلاقی است - در دشت پرطراوت امید خیمه زده، پرشورترین و تپنده‌ترین قافلهٔ روزگار ما به شمار می‌آید. در این میان «مهدویت پژوهی» و «موعودشناسی» پر تحرک و پویا، هم دوش این قافله گام نهاده، از پیشتان و پرچمداران است. روزی «فلسفه» قافله‌سالار این پژوهش و کاوش بوده، روزگاری «کلام» و گاه «تاریخ» و مانند آن راهبری کرده‌اند.

این کاروان، در منازل بسیاری بار افکنده؛ اما بیشترین درنگ و اقامت را در موافقی چون «غیبت»، «عدالت»، «حکومت جهانی»، «انتظار» و «ظهور» شاهد بوده‌ایم. گرچه درنگ و اطراق در منزلگاه‌های یاد شده بسی سودمند و ضروری می‌نماید و گریز و گزیری از آن نیست؛ ولی «به درازا کشیدن» آن «زنگ هشدار» را به جنبش و خروش وا داشته است. گمان می‌رود «سطحی نگری» و «رکود» خطرناک‌تر و هراس‌انگیزتر از دیگر آفات رخ بنماید و حال جرس فریاد برآورده که «محمل‌ها را برنندید» و بشتابید که بیش از این درنگ نشاید.

سزاوار است «طرحی نو در انداخت» و از توقف‌گاه‌های پیش گفته، هجرت گزید. باید ضمن ارج نهادن به تلاش‌ها و دستاوردهای پیشین، محمل

«آموزه‌ها و آزموده‌ها» را بر بست و در منازل نو گام نهاد تا شاید بتوان «معشوق» یا «نشانی» از او را در آغوش کشید و نافه‌ای از زلف پریشان و طره مشک‌سایش را به مشام جان رساند.

اینک گاه آن است که با مرکبی تیزروتر، قافله «مهدویت شناسی» را شتاب بخشید و از یکنواختی و سطحی‌نگری کوچید. نباید از لایه‌های درونی‌تر «شخصیت موعود» و زوایای پنهانش ناآگاه و بیگانه ماند. دیده بر «پرده‌ای» از حسنش دوختن و رخ هزار نقش و نگارش را به تمام ندیدن خطاست. به «پیش درآمدی» از «آهنگ» پر «شور و طنین» ولایت و امامت بسنده کردن روا نیست. «آوای» خوش و دلنشین‌اش «گوشه‌ها» و «مقامات» بی‌شمار دارد و باید گوش جان به همه «نغمه‌ها»ی آن سپرد. از پی دیدن رخس باید همچو «صبا»، وادی به وادی و کوه به کوه را در نوردید و با یار مهر و «چهره به چهره» شد، آن گاه «غم عشق» و اندوه فراق را «نکته به نکته» و «مو به مو» شرح داد، به امید آن که «ساقی موعود» از روی «وفا» باده مهر و وصال را سبو به سبو بنوشاند.

باری، غنچه مقصود جز با «صبای» عرفان رخ نخواهد گشود و دست یافتن به لایه‌های پیچیده و نهانی شخصیت «امام عصر^{علیه السلام}» را «براقی بلند پرواز» باید؛ چون «شهود». صعود بر فراز «قله قاف» وجود ولی عصر (عج) و راه بردن به سرمنزله «عتقا» جز با مرغ سلیمان عرفان و شهود ناشدنی است. هرچند باید اقرار داد:

عتقا شکار کس نشود دام باز چین که آن جا باد به دست است دام را^۱

پر واضح است که «عرصة سیمرغ» و کنه معرفت «انسان کامل» و «خلیفه‌الله» نه نظرگاه یار است، نه جولانگه اغیار؛ اما به حکم «کوشش بیهوده به از خفتگی» باید هرچند آشفته و ناچیز دست و پایی زد که یار این پریشانی و آشفته‌گی را دوست دارد.

از این منظر، نوشتاری که پیش رو دارید به شیوه و زبان عرفانی «شخصیت» و «ولایت» امام زمان (عج) را بررسی‌ده و کاویده است. «عرفان» از پیچیده‌ترین و در عین حال شورانگیزترین علوم اسلامی و آمیزه‌ای از «اندیشه»، «شهود»، «عشق»، «شور» و «نشاط» است. نگارنده بر آن است تا آن‌جا که روا بوده از آوردن «اصطلاحات خاص» و «استدلال‌های فنی» چشم پوشد و «ساده‌گویی» را نصب العین خود قرار دهد، تا هر چه بیشتر برای زمره خوانندگان سودمند افتد. از سوی دیگر، نگاشتن گام به گام نشانی‌ها و منابع، مجال پیگیری و پژوهش را برای اهلش فراهم آورده است.

«عرفان» افشاگر اسرار نهانی و هویداکننده رمز و راز نهفته هستی است و با شهامت و جسارتی تمام به حقه سر به مهر اسرار مگو دست یازیده است. دستان خویش را در خمره «معرفت و مستی» فرود می‌برد، بی‌واسطه از باده «حقیقت و شهود» می‌نوشد و «بی‌پرده» و «بی‌پروا» حسن فسون‌گر رخ یار را به تماشا می‌گذارد.

از دیگر سو، ما آدمیان با «طبیعت» هم‌نشین و در محسوسات غوطه‌وریم، از این رو و به جهات دیگر - که مجال گفتنش نیست - آموزه‌های عرفانی، در دسترس همگان نیست و درک و باور آن دشوار است، حتی گاه با انکار و مخالفت و... روبه‌رو می‌گردد، در حالی که فریاد «عقل و منطق» و ندای

«انصاف» بلند است که «در نیافتن، مجوّزی برای انکار نیست». منش «دانش و دانشوری» و اخلاق «پژوهش»؛ پیوسته تازندگان را در فروش است که: «نخستین گام» در کسب «معرفت» بیرون آمدن از پردهٔ پرتار و بود انکار است که بازدارندهٔ پیشرفت و هر قدم رو به جلویی است.^۱

عارف نامدار عصر؛ امام خمینی رحمه الله در این باره می‌نویسد:

«منکرین، ناآگاهی و ناآشنایی خود را ترازوی درستی و

نادرستی مطالب می‌انگارند».^۲

همهٔ سخن همان است که «حافظ» با بغض و درد و با زیبایی هر چه فزون‌تر آورده است:

چو بشنوی سخن اهل دل مگو که خطاست

سخن شناس نبی جان من خطا این جاست^۳

در پایان از همکاری و تلاش‌های خانم‌ها ف. احسانی و ف. چنانی قدردانی می‌نمایم. همچنین از مسؤولان مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله در چاپ و نشر این اثر کمال سپاس را دارم.

حسن علی‌پور وحید

تم: بهار ۸۴

۱. روح‌الله خمینی: صحیفهٔ نور، ج ۲۲، ص ۳۴۸.

۲. روح‌الله خمینی: مصباح الهدایه الی الخلافة والولاية، ص ۸۶.

۳. حافظ، دیوان، غزل ۲۲.